

2) Борхес Х. Л. Пьер Менар, автор «Дон Кихота» [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://fantlab.ru/work68774>

3) Делез Ж., Гваттари Ф. Анти-Едип: капіталізм і шизофренія [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://yanko.lib.ru/books/philosoph/deleuze_guattari-anti-edipe-ru-a.htm

4) Деррида Ж. О граматилогії [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://yanko.lib.ru/books/philosoph/derrida/derrida-grammatologie.htm>

5) Камю А. Миф о Сизифе. Ессе об абсурде [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.nietzsche.ru/influence/philosophie/sizif/>

6) Рорти Р. Случайность, ирония и солидарность / Р. Рорти. – пер. с англ. И. Хестановой, Р. Хестанова. – М.: Русское феноменологическое общество, 1996. – 282 с.

Матеріальна герменевтика Дона Айді: техніка як мовець невисловлюваного

Дмитро Михайлов, к.ф.н.

Національний Університет «Києво-Могилянська академія»
(Київ)

Щойно мова заходить про герменевтику, перед нами постає ціла низка концептуальних топосів, дотичних до цього вектору філософської рефлексії. З-поміж найголовніших: питання про структуру смислу, тексту та істини; проблема інтерпретації та формування наукового знання, проблема текстуальності та її меж тощо.

Наприкінці ХІХ століття, коли герменевтика поступово починає формуватись як повноцінна філософська дисципліна, горизонтом її зацікавлення стає проблема взаємозв'язку тексту, історичності, інтерпретації та розуміння. Приміром, Вільгельм Дільтей наполягав, що процес розуміння був би принципово неможливим, якщо б ми його відділили від процесу інтерпретації. У такий спосіб розуміння перетворюється на безперервний процес, який щоразу об'єднує у собі наше одиничне буття із світом, у якому ми існуємо.

Сучасний американський філософ Дон Айді, який вважається засновником напряму під назвою постфеноменологія, довгий час перебував під впливом герменевтичної традиції. До певної міри його навіть можна вважати учнем Поля Рікера. Однак, американський мислитель пропонує новий проект герменевтичного вчення, який він називає «матеріальною герменевтикою». Суть його проста: «Традиційно, герменевтика була зацікавлена в проблемах інтерпретації тексту, а також запропонувала новий вектор рефлексії щодо процесу інтерпретації в цілому, звернула окрему увагу на проблематизацію умов її можливості тощо. Дон Айді, менше з тим, розвиває більш матеріальну концепцію герменевтики. Він переконує, що можлива герменевтична інтерпретація речей, відмінних від текстуальної реальності. Ба більше, він пропонує градацію нелінгвістичних форм інтерпретації. У якості прикладу останніх він звертається до аналізу того «трактування», яке нам пропонує науковий інструмент. Останній конститує те, що науковець досліджуватиме надалі, наукові інструменти «інтерпретують реальність раніше, аніж людина» [Verbeek 2005, p. 141]. Тож Дон Айді переконує, що герменевтична інтерпретація можлива не лише дотично до тексту, але й до світу матеріальних об'єктів, які, у свою чергу, інтерпретуються герменевтично.

Однак, хто є автором цієї процедури інтерпретації? На думку Д. Айді, ним є техніка. Саме техніка, на думку американського філософа, робить більшість речей, з якими має справу експериментальна наука, «читабельними» (readable). Як це відбувається? Погляньмо, пропонує Дон Айді, на ті об'єкти, які за останні сто років відкрила для нас наука. Хіба ці об'єкти є елементами нашого буденного досвіду? Хіба ми щодня наштовхуємось на екзопланети, кварки, чорні діри чи темну матерію? Ні, усі ці об'єкти було «відкрито» науковцями засобами технологічного інструментарію. Однак за такого формулювання може виникнути враження, що всі ці об'єкти «приховано» від нашої перцепції у глибинах реальності, а все, чим займається науковець, це просто їх пошук засобами нейтральної (прозорої) техніки. Таку позицію Дон Айді називає «наївним реалізмом». Головна його риса – це впевненість у тому, що людина має доступ до «речей самих по собі». Техніка ж тут постає як пасивний інструмент, прозоре скло, крізь яке науковець бачить світ таким, як він є насправді. На противагу цій позиції Айді пропонує власну

«сильну програму» інструментального реалізму. Коротко її можна сформулювати так: «Сильна програма, яку пропонує Дон Айді, робить крок вперед, адже описує інструменти як те, що актуально конститує об'єкт, дослідженням якого займається наука. За таких конотацій технологічний інструмент здебільшого визначає зміст наукового знання. Те, що стає видимим засобами рентгену, може бути видимим і за межами використання цього інструменту. Однак, існує окремий клас феноменів які неможливо побачити, і, тим більше дослідити, без використання технологічного інструментарію. Саме такі феномени і конститууються засобами техніки» [Verbeek 2005, p. 142]. Найважливіше, що інструмент у цьому контексті не лише дає «доступ» до об'єкта, але й водночас визначає той спосіб, у який об'єкт з'явиться у нашому досвіді.

Наостанок скажемо, що технологічний артефакт, на думку Д. Айді, здатний на цілком конкретну активність. Цю активність американський філософ називає «матеріальною герменевтикою» і суть її у тому, що техніка розкриває об'єкти, які не можуть існувати у нашому досвіді без неї, автономно. Однак остання не просто «пасивно» відображає світ «сам по собі» (позиція наївного реалізму), а навпаки, активно інтерпретує (конститує) реальність, і лише у результаті такої інтерпретації (коли об'єкт стає «читабельними» (readable)) ми можемо виносити про нього якесь наукове судження, досліджувати його тощо.

Література:

1) Ihde D. Postphenomenology and technoscience: the Peking University lectures. / D. Ihde. – Albany: State University of New York Press, 2009. – 103 p.

2) Verbeek P-P. What Thing Do. Philosophical reflections on technology, agency and design / Peter-Paul Verbeek; [translated by Robert P. Crease]. – Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, 2005. – 259 p.